

הן כבר לא נסתרות בחלל צדדי, תופסות חלק נכבד בעיצוב הכולל, ובפעמים רבות גם מנתיבות ומאתגרות את האדריכלים. כך הפכו המדרגות מפונקציה המשמשת למעבר בין קומות ליצירה ארכיטקטונית מושקעת / יעל אמיר

עלייה בסולם המדרגות

מפונקציה בסיסית המשמשת למעבר בין קומות, הפכו המדרגות ליצירה ארכיטקטונית מושקעת, אמנותית ממש, המגדירה אזורים בבית ומשפיעה על העיצוב סביבן. "מדרגה, המקשרת פונקציונלית בין מפלס למפלס, יכולה להיות ישרה, ספירלית, מרחפת, תלויה, נסתרת או גלויה", אומר אדריכל דובי וויט מ"וויט אדריכלים". "היא המקשרת בין חלל לחלל ובעלת משמעות ורטיקלית

לגמרי מהחלל ונסגרו בקירות ובחללים נחבאים, לבל ייראו.

יצירה ארכיטקטונית

מדרגות בתצורתן המקורית, כמדרכים מלבניים מדורגים, המלווים בקירות ובמעקה, שינו צורה, כך שהקירות סביבן הוסרו, והצורות המלבניות נחתכו למען התפתלות זרימה. החומרים לא מפסיקים להפתיע והמעקות מקבלים תפקיד לא פחות מרכזי בעיצוב.

הרחצה, ואמבטיית ההורים הפרטית נפתחה אל חלל חדר השינה, כאילו פרטיות כבר אינה נדרשת במקום. לא תמיד התאפיינו המדרגות בסגירות. בבנייה העתיקה הושקעה בהן מחשבה החל בצורתן החיצונית ועד פרטי הפרטים של מאחזי היד, אולם צפיפות הדיור שעלתה ברבות השנים הכתיבה בניינים גבוהים, הפצעתן של המעליות הדירו אותן לגמרי, והמדרגות איבדו מנוכחותן, והוצנעו עד כדי כך שהועלמו

מו רבים מחללי הבית שתוכננו בעבר כחלל סגור, גם מדרגות הבית עברו מהפנמה מוחלטת להחצנה, שלעתים היא כה בולטת עד שהן הופכות לאלמנט פיסולי שאי אפשר להתעלם מקיומו. המטבח יצא מדלת אמותיו והתמזג עם חדר המגורים, המזווה פרץ אל המטבח ונטמע בארונותיו, חדר הכביסה הועלם אל בין קירותיו של חדר

אדריכלות: Jouin Manku (צילום: Roland Halbe)

נעטף בחוטי ראטאן, שכמו נשפכים לעבר המפלס התחתון ומאזנים בין הניגודיות שבחלל.

חשיבות תכנונית רבה ניתנת לפריטים שנראים כשנפתחת הדלת. כשגרם המדרגות ממוקם מול הכניסה, מתבקש לא להותיר אותו בשימונו ולעצב אותו כאלמנט משמעותי. בית בתכנון האדריכל דרור ברדה מורכב ממאסות שונות המנותקות זו מזו, כאשר התיבה במרכז החלל מרחפת, מנותקת מכל צדדיה ופורצת דרך הוויטרינה. "חשוב היה לנו שגרם המדרגות, שהמשכו מהווה גשר המוביל לעבר התיבה, יהיה עשוי חומר המנתק לחלוטין בין התיבה לבין שאר האלמנטים בבית", מסביר ברדה. "יחד עם זאת, רצינו לשמור על מראה נקי ואוורירי של חללים פתוחים, ולכן הקפדנו על מבנה מדרגות שניתן לראות דרכו את המשך החלל והנוף האינסופי הנשקף מעבר לוויטרינה". המדרגות תוכננו מקונסטרוקציית פלדה, המדרכים עשויים עץ אלון והגיאוטרריה המיוחדת יצרה מפגשים נקיים בין חומרים ומאסות. מדרגות הנחשפות במלוא הדרך <

כשהאדריכלים מערבבים חומרים או מותחים את גבולות החומר, התוצאות דרמטיות ומרהיבות עד שנדמה שהמדרגות משמשות על תקן יצירת אמנות. המדרגות הספירליות, שתכנן האדריכל הצרפתי Jouin Manku בשיתוף YTL Design Group בבית במלזיה, מתפתלות במעלה הקומה ומוקפות בקירות זכוכית, כך שניתן לראותן מכל מקום בבית ובחצר. ההפתעה האמיתית מושגת דווקא במבט על, כשהפיתול נראה מלמעלה כצדפת ים או פרח ענקי בעל עלי כותרת הנחים זה על גבי זה.

המוטיב המרכזי

גרם בעל נוכחות כובשת ומרשימה נבנה בכניסה לבית ספר לאומנויות בצרפת. המדרגות מקשרות בין מסדרונות בית הספר ואולם הריקוד בקומת הקרקע לבין חלל התערוכות בקומה השנייה. הקשר בין הקומות הפך למוקד המרכזי, כשעל רקע קירות צחים ומפתחי אור גדולים הועמד גרם מדרגות שנראה כמערכולת של צבעים וחומרים. המדרכים נותרו לבנים, אולם המבנה

אדריכלות: Tetrarc Architects (צילום: Stéphane Chalmeau)

שמחבר בין שפת החומרים בחלל. פעם המדרגה מרחפת בין קורות פלדה מעוגלות ואינה חוסמת את הנוף מאחור, ופעם אחרת מעוצבת כאלמנט נגרות קלאסי, המשתלב עם גשר עץ ופרטי נגרות בקומה מעל. מהלך זהה של מדרגות יכול להיבדל בסוג חומרים שונה שמהם הן נבנות, בין אם בטון, זכוכית, עץ או פלדה וכך לשנות את פניו ולהתאים אותו לשלל סגנונות - מודרני, מסורתי, עכשווי ועוד.

אסתטית חשובה בחלל שבו היא נמצאת. לפעמים נשתמש במדרגה כאלמנט קל ושקוף כדי לשמור על זרימה ויזואלית בחלל, ולפעמים נשתמש בחומר המדרגה כדי לחבר בין החומרים במפלסים". מדרגות שתוכננו על ידי וויט בבית פרטי הן חלק מחלל גבוה, כשהאלמנט הפיסולי שלהן דומיננטי במיוחד: המדרגה עשויה עץ שמשתלב עם חומר הריצוף של המפלס העליון, ופרטי המדרגה והמעקה הם קישוט פונקציונלי

מימין: אדריכלות: דרור ברדה (צילום: אלעד גונן) משמאל: אדריכלות: מרטין-קסל אדריכליות (צילום באדיבות מרטין-קסל) למטה: אדריכלות: קורין לוי (צילום: עמית גושר)

וקיר הבריקים מהווה רקע שמדגיש אותן ומעניק טאץ' כפרי". מעצב הפנים עמית קדר מתייחס לגרם מדרגות, שתכנן בבית פרטי בן ארבע קומות, כאחד המקומות השימושיים מעצם הקישור שלו לשאר החללים ולפונקציות השונות בבית. בגרם משמשים המדרגות עצמן והמעקה כאלמנט דקורטיבי עם צבעוניות הנטמעת בקיר לבן, מאחז יד המצייר מעין סרט

קלילות וריחוף

במקרה אחר ביקשה הדיירת לממש את חלומה למדרגות אליפטיות גדולות, ואכן הבית שתכננו במשרד "מרטין קסל אדריכליות" סובב כולו סביב המדרגות. "ידענו שזה ממש לא חלום, אלא פרט שיכול להתגשם", אומרת ענבל מרטין, "כל תכנון הבית נעשה כשבמרכז המדרגות כפסל בחלל. הן עשויות ברזל, המדרכים עשויות עץ,

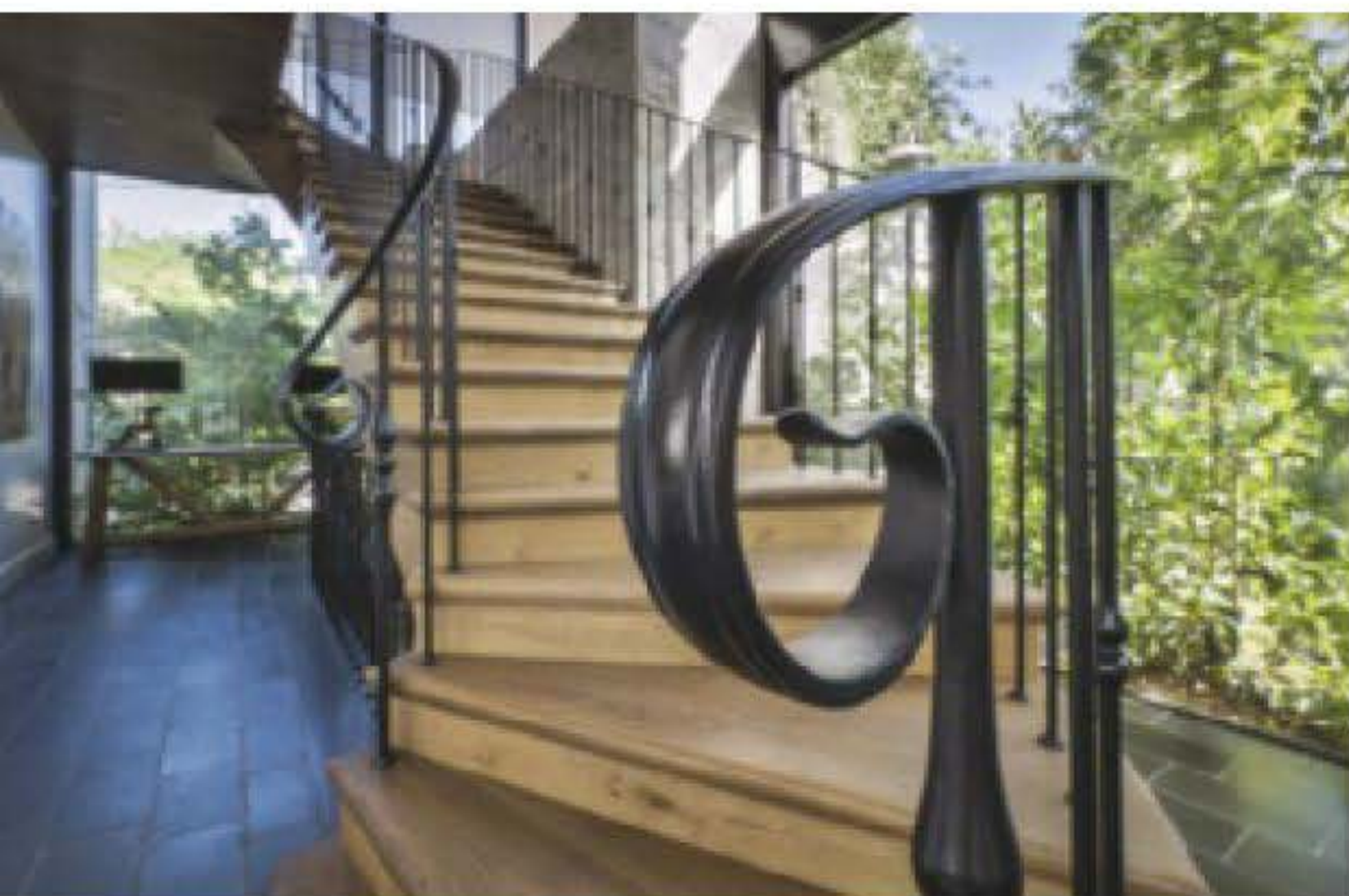

עיצוב פנים: אנט פרומר. ספרייה: "דומיסיל" (צילום: אלעד גונן)

מרכזי", אומר הורוביץ, "הקונסטרוקציה נבנתה מפלדה בגוון שחור גרפיט, והמדרכים עשויות עץ אלון טבעי. המעקה שנבחר גם הוא תוכנן בקווים גיאומטריים נקיים. צינורות הפלדה המדוקקים יוצרים תחושה של מערה כמעט בלתי נראית ומסייעים ביצירת מראה קליל ומרחף".

כבר בכניסה לבית משתלבות גם בתכנון הסימטרי של מעצב הפנים ניצן הורוביץ. גרם המדרגות העליון ניצב במרכז שתי הקורות התומכות, וחומרים טבעיים משתלבים בהרמוניה עם המראה הטבעי והראשוני של החלל. "חשוב היה לי להקפיד על כל פרט בשלב הביצוע, שכן המדרגות חשופות ומהוות מוטיב

מימין: עיצוב פנים: ניצן הורוביץ (צילום: עודד סמדר) משמאל: אדריכלות: וויט אדריכלים (צילום: איתי סיקולסקי)

מימין: אדריכלות: נתי זיו (צילום: ניצן הפנר) משמאל: עיצוב פנים: עמית קדר (צילום: אורית ארנון)

שחור על הקיר, ומדרכי עץ אלון עם זכוכית חלבית. "כך השגנו את אפקט התשתית החזקה, שכמעט אינה מורגשת, מול מדרגה כמו מרפאת באוויר". המעקה מורכב מאוסף של מיתרי פלדה התלויים מהקיר, ותוכנן בהשראת נבל גדול המנגן בחלל. "הכוונה הייתה ליצור גרם מדרגות פיסולי, שיהווה מוקד עניין וישרר תנועה גם במצבו הסטטי", מחדד קדר. "עם הדריכה על המדרגה הראשונה נדלק האור, וכשדורכים על האחרונה הוא נכבה. בכל מדרגה חריץ זכוכית חלבית מחוסמת להעברת האור, מה שמייצר תחושה של קסם, קלילות וריחוף".

סביב המעקה

ומה קורה כשהמדרגות פשוטות לכאורה אולם למעקה תפקיד מלא נוכחות? גרם המדרגות המוביל לקומת הגלריה, שתכנן אדריכל נתי זיו, הוא חלק מרכזי ביצירת המראה התעשייתי בחלל הציבורי. זיו: "הוא מעגן את פינת הישיבה שמתחתיו והופך אותה לאינטימית ומזמינה. יצרנו גרם שיש בו ריבוי של גבהים ומישורים המדגישים את הלוק האינדסטריאלי המחוספס". הפלדה נוכחת מאוד ושימשה ליצירת המעקות והקונסטרוקציה וכן בעיצוב הספרייה. לוחות עץ האלון במראן הטבעי והגולמי הונחו בצורה אנכית ומסייעים ביצירת תחושת המשכיות בין המדרכים והפודסט עצמו. תצורת המעקה, למרבה ההפתעה, נגזרת ממהלך המדרגות. "כדי לשמור על פרופורציות נכונות, המהלך הראשון עומד על רוחב 80 ס"מ וככל

מהמדפים שילבה המעצבת אנט פרומר גב אלומיניום, שמוסיף רובד עיצובי, וכך נוצרה אלטרנטיבה מעוררת השראה למעקות הרגילים. יהיה זה הגרם עצמו, יהיו אלו המדרכים, המעקה לבדו או כולם כמכלול, את העלייה והירידה בבית בן יותר ממפלס אחד אפשר לנווט בדרך החורגת מהשגרה, והופכת אלמנט קונסטרוקטיבי הכרחי לבעל תפקיד מרכזי ורב השראה.

Yael.amir@yahoo.com

למעקה יכול להיות תפקיד נוסף מעבר להיותו מאחז בטיחותי, למשל כשהוא משולב במדרגות כספריית קיר ומתפקד כמונומנט פרקטי ועיצובי. מצד אחד הוא מעקה בטיחות, ומצד שני, באזור פינת הישיבה, הוא מתפקד כספרייה אלגנטית ודקורטיבית המסייעת ביצירת חלל פתוח, אוורירי ומואר. "חלוקת המדפים בקומפוזיציה א-סימטרית מוקפדת סייעה ביצירת עניין ואפשרה הטמעה של אקססוריוז בגדלים שונים", מסבירים בחברת "דומיסיל", שיצרה את הספרייה. בחלק

שמתקדמים מעלה, המדרגות הולכות ומתרחבות עד לגובה השיא של רצפת הגלריה, שעומקה 1.20 מטר, מסביר זיו. "גודלן ההולך והמתרחב של המדרגות הוא גם זה שקבע את תצורת המעקה, שמשמשת כהד לרוחב המדרגות". בפרויקט של האדריכלית קורין לוי, בנויות המדרגות מבטון חשוף לאורך חלון עגול ענקי. האור הנכנס לבית עובר גם דרך המעקה ומותיר ברחבי הבית צלליות משתנות. המעקה עשוי ברזל צלליות משתנות. המעקה עשוי ברזל בחיתוך לייזר במודול שחוזר על עצמו באלמנטים נוספים בבית.